

kronologian ja tarkastelee kolmes-
sa luvussa Hedbergin elämäntyötä
ja merkitystä temaattisesti. Kronolo-
giaan palataan vielä kymmenennes-
sä luvussa, joka käsittelee Hedber-
gin viimeisiä aikoja ja kuolemaa. Te-
maattisen osan pääjaksoja ovat teo-
logia, musiikki, perhe ja persoona
sekä merkitys Suomen kirkolle.

Teologisen ajattelun kuvaami-
seen Suokunnas käyttää 40 sivua,
mikä on kirkkohistoriallisesti esityk-
seksi vähintään riittävästi. Teeman
nosto on tosin perusteltuakin, kos-
ka Suokunnas seuraa evankelisen
liikkeen perinnettä tarkastella Hed-
bergiä nimenomaan systemaatik-
kona. Muut piirteet ja näkökulmat
ovat olleet korkeintaan mielenkiin-
toisia kuriositeetteja. Kronologiaan
kiinnittyvän geneettisen metodin
ja systemaattisen analyysin yhdistä-
minen ei ole ongelmatonta. Syste-
maattisessa osassa ikään kuin hylä-
tään teologian historiallinen luonne
ja sen liittyminen henkilön kehitys-
kaareen ja ympäristön vaikutukseen.
Jonkin teologisen teeman kampa-
minen samaan kappaleeseen sekä
1840- että 1880-luvulta on toki sys-
temaattikoille luontevaa, mutta itse
ilmiöiden ymmärtämisen kannalta
käymätöntä.

Tarkempi kontekstualisointi oli-
si rikastuttanut teosta ja kuvaa Hed-
bergistä, ja tämän olisi voinut aloit-
taa ensimmäisessä luvussa. Kun
Suokunnas kirjoittaa lapsuudenko-
distista, herää lukijalle monia kysymy-
ksiä, joihin teos olisi voinut vastata.
Millainen virkamies oli kruununni-
mismies, oliko koti varakas, miten
Hedberg verkottui sukuympäris-
tönsä ja mihin suuntaan kodin us-
konnollisuus häntä ohjasi? Nyt Suo-
kunnas sivuuttaa näinkin merkittä-
vät tekijät Hedbergin elämässä ly-
hyin maininnoin. Kasvuympäristön
sijaan Suokunnas nostaa esiin Hed-
bergin uskonnollisen nuoruuden-
elämyksen. Näin tekijä toistaa Hed-
bergin omaa kertomusta, josta Hed-
berg itsekin kirjoitti kaksitoista mai-
nintaa. Toinen lähestymistapa olisi
ollut luonnehtia enemmän 1820-lu-

vun herätys- ja kokemus kristillisyyt-
tä ja uskonnollisen kirjallisuuden
vaikutusta.

Kysymys on myös historiantul-
kinnasta, ei vain detaljien runsau-
desta tai puuttumisesta. Millä ta-
voin merkkihenkilöt ovat olosuhtei-
densa ilmentäjiä ja kuinka paljon he
itse luovat niitä? Hyviä kysymyksiä
Suokunnaan teokselle olisivat olleet
esimerkiksi: Miksi Hedberg ohjautui
pietistisiin ylioppilaspireihin ja miksi
juuri hän pyristeli niistä voimakkaas-
ti irti jo muutaman vuoden pappis-
uran jälkeen? Millainen sisäinen dyna-
miikka vallitsi pietistipiireissä?

Vaikka elämäkerran ei tarvitse ol-
la aikakauden yleisesitys, olisi esi-
merkiksi 1800-luvun alkupuolen
pietismin laajempi kuvaus paikanta-
nut Hedbergin paremmin. Nyt Hed-
bergia tarkastellaan tyhjiössä, ja hä-
nen elämänkaarensa saattaisi sijoit-
tua melkein päihin aikaan hyvän-
sä. Oppinut Suokunnas on kenties
luottanut liikaa lukijoittensa yleissi-
vistyksen, mutta samalla hän tulee
karsineeksi lukijakuntaa. Kuitenkin
myös itse kohteen, Hedbergin, ku-
vaus olisi saanut kontekstista paljon
lisävärejä. Tähän kuuluu myös Hed-
bergin sijoittaminen eurooppalaisiin
yhteyksiin. Hedbergin juhlakirjassa
on aihetta sivuttu muutamassa arti-
ikkelissa, joissa Hedbergin liittämi-
nen uusluterilaisuuteen on jäänyt
kuitenkin kunnolla tekemättä. Suo-
kunnas selviääkin tästä paremmin,
ja hän analysoi varsin laajasti Hed-
bergin arvokasta kirjastoja.

Mainitsemistani puutteista huo-
limatta Seppo Suokunnaan Hed-
berg-biografia on enemmän kuin
tervetullut lisä 1800-luvun herätys-
liiketutkimukseen. Tekijä on kiitettä-
västi irrottanut paljon poljetuista
aiheista, joiden liian perusteellinen
uudelleenkirjoittaminen olisi ollut
tarpeetonta. Esimerkiksi irtiotto pie-
tismistä ja välirikko Paavo Ruotsa-
laisen kanssa saavat Suokunnaalta
vain sen verran huomiota, kuin on
välttämätöntä.

Teoksen erityinen ansio on laa-
jan lähdeaineiston huolellinen lä-

pikäyminen ja käsittely. Suokunnas
on myös aiempaa paremmin pe-
rehtynyt Hedbergin teologian yti-
meen, tosin hän olisi voinut ede-
tä rohkeammin Osmo Tiirilän ja Esa
Santakarim jo varsin kuluneista tul-
kinnoista uusiin suuntiin. Mystiikka
ja eskatologia ovat sellaisia teomo-
ja. Hedbergiä beekiläisyyden vastus-
tajana kuvaava alaluku jää sen sijaan
aivan kesken. Tunnettuna hymnolo-
gina Suokunnas nostaa esille myös
Hedbergin merkityksen laulujen ja
virsien tekijänä.

Suokunnaan teksti on helppolu-
kuista, mutta tieteelliseksi esitykseksi
se paikoin horjahtelee tuttavalli-
seksi puhekieleksi. Tekstissä käydään
liiaksi keskustelua tarkentamattomi-
en väitteiden kanssa ja suotta poi-
ketaan kirjoittajan oman ajan ky-
symyksenasetteluihin. Kustantaja
on sijoittanut viitteet loppuviitteik-
si, mikä hankaloittaa tutkimuskäyt-
töä. Sen sijaan Suokunnaan laati-
mat luettelot Hedbergin kirjoituk-
sista ja kirjastosta ovat oiva lisä var-
sinaiseen tutkimusosaan. Niistä käy
hyvin ilmi Hedbergin yliverlainen
tuotteliaisuus aikansa herätysjohta-
jien joukossa.

TEEMU KAKKURI,
TEOL. TRI, KERAVA

HANNU MUSTAKALLIO
(TOIM.)

**Kirkollisia vaikuttajia
Pyhästä Henrikistä nykypäi-
vään. Helsinki: Suomalaisen
Kirjallisuuden Seura 2012.
646 s.**

Hannu Mustakallio on koonnut esi-
teltävään teokseen valikoiman kir-
konmiehiä ja - naisia uudesta Kan-
sallisbiografiasta (www.kansallisbiografia.fi). Internetin aikakaudel-
lakin tarvitaan kohtuullisen kokoisia
käteviä painettuja hakuteoksia. *Kir-*

kollisia vaikuttajia on vankkaan asiantuntemukseen perustuva, mutta silti miellyttävästi luettavissa oleva tietopaketti. Biografiateoksen lukujen lisäksi siihen sisältyy luettelo Suomen piispoista vuodesta 1150 vuoteen 2012.

Aikajärjestyksessä etenevän teoksen loppupään henkilöistä moni on vielä elossa ja aktiivinen, ja jonkin verran myös kohdehenkilöt ovat itse olleet kirjoittajina. Tasapainoiseen kuvaan on silti päästy, ja arvioijan vaikea tehtävä on ehdottaa, mitä olisi voitu tehdä toisin.

Eräs selvästi hahmottuva trendi on naisten pääseminen runsaslukuisesti teoksen kohdehenkilöiksi. Nykyajan kohdalla tämä on selvää ja oikein. Vanhemman suomalaisen kirkkohistorian naisten esiin nostaminen tuottaa välillä vaikeuksia, sillä henkilöistä ei tiedetä paljoakaan ja heidän ansionsa jäävät tulkinnanvaraisiksi. Tälläkin saralla on silti tehty todellisia löytöjä: minulle oli esimerkiksi uutta, että ensimmäinen suomalainen ordinoitu nainen oli Catharina Justander, joka vihittiin Herrnhutissa akoluutiksi vuonna 1759.

Kun kyseessä on nimenomaan ”kansallinen” hanke, josta vielä poimitaan erityisiä ”kirkollisia” vaikuttajia, on vaarana, että ulkomailla tunnetut mutta kenties vähemmän kirkolliset uskonnolliset vaikuttajat jäävät katveeseen. Itse olisin nostanut muutaman tällaisen tapauksen esiin pitäen silmällä kyseisen suomalaisen kansainvälistä tunnettuutta. Tuoreessa *Christian History*-kirjassaan Alister McGrath mainitsee Suomen vain kertaalleen koko kirkkohistorian varrella. Tällöin on kyseessä Tuomasmessu, jolle hän omistaa kokonaisen kappaleen. Tuomasmessun taustavaikuttajista Olli Valtoisen ja Miikka Ruokasen olisi voinut ottaa mukaan sillä perusteella, että Tuomasmessu on suomalaisen nykyuskonnon tunnetuin kansainvälinen brändi.

Dan Brownin kirjojen ja *Indiana Jones* -elokuvien jälkeen eräs-

tä suomalaisesta liitonarkin etsijästä on tullut internetin ja kriittisenkin historiankirjoituksen kansainvälisesti paljon kommentoima uskontojulkis. Kyseessä on Valter Juvelius, jonka arkeologiset salakirjoitustulkinnat esimerkiksi Simon Sebag Montefioren mukaan aiheuttivat Palestiinassa merkittäviä selkkauksia maailmansotien välisenä aikana: näin Montefiore kertoo esimerkiksi teoksessaan *Jerusalem* (2011, suom. 2012).

Juvelius on toki päässyt *Kansallisbiografiaan*, mutta lähinnä *Jo Karjalan kunnalla lehtii puu* -laulun tekijänä. Uskonnollisena hahmona hänet tunnetaan paremmin englanninkielisessä maailmassa. Usein tällä tuntemuksella on hatarat perusteet, mutta toisaalta eräänlaisena Indiana Jonesin esimuotona Juveliukselta olisi voinut kirjoittaa uskontohistoriallisen ja erityisesti reseptiohistoriallisen tutkimuksen. Kuka tekisi sellaisen?

Yleisemminkin on vaikea ongelma, ketkä vaikuttajat ovat nimenomaan ”kirkollisia”. Uno Cygnaeus on mielestäni aivan oikein otettu mukaan, mutta esimerkiksi Runeberg ja Lönnrot jätetty pois. Tärkeät vaikuttajat ovat kaikkina aikoina olleet monessa mukana. Hannu Mustakallio on selvinnyt vaikeasta valintatyöstään erinomaisen huolellisesti. Kirjoittajat ovat asiantuntevia, mutta usein turhankin korrekteja. Vauhdikkaan poikkeuksen muodostaa Jussi Niinistön artikkeli Elias Simojosta.

**RISTO SAARINEN
PROF., HELSINKI**

**KLAUS KARTTUNEN
Mooseksen kirjoista
kungfutselaisuuden
klassikoihin ja
Jerusalemista Siperian
tundralle: Aasian-
tutkimuksen vaiheet
Suomessa. Helsinki:
Suomen Itämainen Seura
2011. 634 s.**

Etelä-Aasian tutkimuksen ja indoeuropeistiikan professori Klaus Karttunen on perehtynyt pitkään sekä Suomessa että Euroopassa harjoitetun Aasian-tutkimuksen historiaan. Karttunen *Itää etsimässä* (1992) käsitteli eurooppalaista Aasian-tutkimusta ja nyt hän on tehnyt valtavan työn kokoamalla yhteen teokseen suomalaisen Aasian-tutkimuksen historiaa. Maantieteellisen Aasian lisäksi hän on ottanut mukaan Pohjois-Afrikan, Etelä-Venäjän, Kaukasian, Siperian ja Venäjän hallintoajan Alaskan alueet. Karttunen mainitsee kirjassa yli 1300 henkilöä, joista varsinaisesti esitellään hieman yli 500 Aasian tutkijaa ja valikoitua alan harrastajaa.

Koska Karttunen on pyrkinyt kirjassaan kattavuuteen, valtavan henkilömäärän vuoksi suurin osa kuvauksista jää melko lyhyiksi; tarkemmin esitellään lähinnä tutkimuksessa ansioituneet henkilöt. Painopiste on oppihistoriassa: Karttunen kuvaa lyhyesti kohteidensa henkilöhistorian pääpiirteet, akateemiset ansiot, tärkeimmät julkaisut, tutkimusmatkat sekä Aasian kieliin, kulttuureihin ja historiaan liittyvän yliopisto-opetuksen. Useaan otteeseen hän esittää jonkinlaisen kommentin henkilöiden tutkimuksen tasosta suhteutettuna erityisesti käsiteltävän aikakauden eurooppalaiseen tutkimukseen, mutta esimerkiksi keskustelun orientalismista hän ilmoittaa jättäneensä tarkoituksellisesti pois. Aasian-tutkimuksen lisäksi kirja käsittelee laajalti myös Suomen yliopistolaitoksen historiaa. Karttunen toteaaakin, että on käyttänyt paljolti